

Posudek disertační práce

Práce: Whiteheadova filosofie přírody (ze zvláštním zřetelem k „londýnskému“ období)

Autor: Mgr. Michal Andrlé

Poměrně rozsáhlá práce se zaměřuje na „poslední velký metafysický systém západní filosofie“ – organizmickou filosofii A.N. Whiteheda (přesněji jeho část), originálního a dobu předbíhajícího autora, který prochází vlnami zájmu i zapomnění, opětovného ožívování (Prigogine, Deleuze) a praktické ignorace v českém myšlení. Jak autor oprávněně podotýká, v tuzemsku jsou známy nanejvýš některé texty z posledního, harvardského či metafysického období, jeho střední období, zaměřené na filosofii přírody, epistemologii a ontologii v tomto rámci, pak doposud nebylo podrobena ani více či méně letmé prezentaci, natož kritické reflexi. Tento dluh předkládaná práce měrou vrchovatou splácí a ocenění tak zasluhuje i sama volba tématu.

V autorově psaní je nestále přítomna (sebe)reflexe, včetně reflexe metodické, argumentovaná limitace a abstrakce, například od dřívějších motivů (tedy předcházejících „londýnskému“ období). Cílem je zjevně maximalizace přesnosti, podporovaná vedle zúžení pole zkoumání i až úzkostlivě přesnou prací s pojmy, u „temné“ (alespoň podle Russella) Whiteheadovy filosofie podmínka dosti nutná. Omezení pole ale nebrání autorovi „vnést do hry“, vždy dle mého oprávněně, srovnání s dobovými autory a třeba v případě „bifurkační teorie“ i exkurz k dějinám problematiky (Galileo, Newton, Locke). Autor od počátku předkládá a explicitně probírá strategii práce, kterou také dodržuje. V postupu, strategii i argumentaci, volbě citátů (nikdy nadbytečné), neshledávám chyb či mezer a znovu musím ocenit detailní, přesnou konceptuální práci, odkazující k pozadí netriviálního průniku do celku Whiteheadovy filosofie. „Jadernou“ část práce rozšiřuje pak autor o cenné dodatky, které mohou představovat vítaný krok k další recepci Whiteheda v našem prostředí. Rád přiznávám, že jsem text četl s až estetickým požitkem (profesionální deformace?), protože autor se nepředvádí, je přesný a přitom čtivý, naplňuje tak, minimálně z části, „žánr“ filosofování jako „dobrodružství idejí“.

Kritické výhrady, v zásadě marginální, mám dvě: na s.48, pozn. 15. - nemyslím si, že se Bergson a Whitehead snaží „vyjádřit totéž“, pokud jde o možnost a „novost nového“. Srovnání pojmových dvojic virtuální-aktuální, reálné-možné, Bergsonova „trvání“ a Whiteheadova „atomárního“ či epochového trvání by zřejmě ukázalo, že se nejedná o totéž. Stejně tak jako podrobnější analýza pojetí rytmu u obou autorů, rytmu rytmů u Whiteheda (*Enquiry...*), vibrace či pulsace (*Science and the Modern World*) nebo konceptů „lure for feeling“ a „subjective aim“ (*Process and Reality*) v konkrescenci aktuální události by ukázala neslučitelnost pojetí času a trvání u obou autorů.

Druhým momentem, spíše však nerozvinutým, je vztah jazykových výrazů ke struktuře přírody (s. 232 a násl.). Prvním momentem tohoto problému jsou dva typy rozpoznávání z *The Principle of Relativity*, které autor zmiňuje od s. 76. : „rozpoznání skrze adjektivum“ vedle předznamenání „věčným objektů“ upozorňuje na jazykovou (spolu)určenost poznávání, ale není dále uvážěn dvojsměrný, případně zvrtný vztah mezi „symbolem“ a „významem“ v Procesu a Realitě, tedy svého druhu připuštění saussurovské arbitrárnosti jazykového symbolu. Ale jde o problém, který leží vně autorem vymezeného pole.

Souhrnně jde o práci podrobnou, přesnou, promyšleně strukturovanou, vysoce nadprůměrnou, svědčící o průniku autora do vybrané problematiky. Snad pod vlivem požitku z četby jsem očekával jistou pointu, vyvrcholení, filosofický vhled, ale tato absence nesnižuje ani v nejmenším vysokou úroveň práce, kterou **jednoznačně doporučuji k obhajobě.**

Praha 3.9.2008

.....
Prof. PhDr. Vlastimil Zuska, CSc.
katedra estetiky FF UK